

DERDE HOOFDSTUK.

Reeds twee dagen waren voorbijgegaan. De broeders zaten rond de tafel in de kamer van den koster en studeerden, dat de stukken er af vlogen; ze kregen beurtelings les van den koster zelf en van zijn achtjarig dochtertje. Ernstig zaten ze met het geopende a-b-c-boek in de handen en oefenden zich in de edele leeskunst, dat het zweet hen van het voorhoofd liep. Maar slechts vijf van de Jukolabroeders ziet men op de banken zitten. Waar zijn Juhani en Timo? Ze staan vlak naast de deur in den hoek, in den schandehoek, — hun kuif piekt nog overeind, zoo heeft de koster ze te pakken gehad.

Langzaam, langzaam vorderde de kennis van de broeders. De ontzettende strengheid van den leermeester werkte niet gunstig, integendeel, ze benam hun alle lust en doodde hun belangstelling. Juhani en Timo kenden nauwelijks meer dan de letter A. Doch de kennis der anderen strekte zich over verschillende letters uit. Een gunstige uitzondering maakte Eero, die het alfabet reeds onder de knie had en zich nu vlijtig toelegde op het spellen.

Het liep tegen den avond, maar de broeders hadden den heelen dag nog niets te eten gehad. De koster, die hun knapzakken in bewaring had genomen, trachtte hun leerlust door vasten aan te wakkeren.

Gekweld door een knagenden honger, stond Juhani in den hoek en schudde z'n ronde hoofd. Hij spuwde en keek dreigend in de richting van zijn kwelgeest; Timo echter stond rustig naast hem te slapen en trok zich nergens iets van aan. Eindelijk brak de koster zijn onderwijs af en zei: „Hou nu maar op, stommeriken, en ga eten! Wrijf je kaken over mekaar als een stelletje herkauwende bokken! Maar denk er om, na dezen maaltijd krijgen jullie geen kruimel brood meer voor je het a-b-c-boek in je hoofd hebt, zwijnskoppen die jullie bent! Ik geef je een uur om te eten, maar de deur kom je niet uit. Het lijkt me gezond voor jullie, het arrest te verlengen tot vanavond. Heel gezond. Doe je muil nou maar open, aanstonds krijg je je rugzak.”

Zoo sprak hij, waarop hij vertrok. Het dochtertje bracht hun de rugzakken en schoof achter zich den grendel voor de deur.

„Waar is mijn eten?” gromde Timo.

„Dit is jouw knapzak en hier heb ik den mijne,” zei Lauri verbitterd. „Ik zou langzamerhand steenen kunnen eten.”

„We raken ons voedsel niet aan,” beval Juhani.

„Waarom niet?”

„Geen enkele snede brood, versta je!”

„Je kunt even goed een waterval met je bloote handen willen tegenhouden,” viel Lauri uit.

„Laat je rugzak staan, zeg ik je.”

„Wat heb je daarmee voor?” vroeg Aapo.

„Ik wil het den koster betaald zetten. We eten niet voor morgen vroeg. Jongens, m'n bloed kookt en de wieken van Keitula's windmolen draaien rond in m'n hoofd. Ha, nu gaat het hard tegen hard!”

„Daar heb je den koster niet mee, het zal hem een zorg zijn of we wel of niet eten,” meende Aapo. „Daar lacht hij wat om!”

„Laat hem lachen. Ik eet niet. Eero zit al te schransen, zie ik. Maar ik eet niet!”

„Ik ook niet,” viel Tuomas hem bij. „Maar het zal niet lang meer duren of we zitten boven op den top van den Sonnimäki in de hei.”

„Ja ja, dat doen we!”

„Op dat voorstel ga ik in, jongens,” juichte Eero.

„Wat is dat nu weer voor dwaasheid?” kwam Aapo.

„Weg uit de gevangenis!”

„Hei jongens, gebruik je verstand!”

„Hei, Sonnimäki!”

„Juist, en het verstand antwoordde ‚hoi’.”

„Als een man!”

„Simeon, zeg jij es wat.”

„Jongens, we moeten ons behoorlijk gedragen. Maar dat zeg ik jullie, voor de studie deugen we niet. Daarom doen we verstandig met niet verder op dien weg voort te gaan. Ons leven moet goed zijn, rein, dat er niets op aan te merken valt; een mensch kan wel leven als een goed christen zonder dat hij kan lezen, wanneer hij het ware geloof slechts heeft.”

„Je verzet je, dwaas die je bent,” meende Aapo, „in plaats van te strijden.”

„Wat Simeon zegt is rechtvaardig en wijs,” meende Juhani. „Vooruit jongens, laten we maken dat we weg komen. Ik hou het hier niet langer uit.”

„Het snijdt me door het hart als ik zie hoe Juhani lijdt. Kom mee, broeders, kom mee,” riep Tuomas uit.

„Zoo zij het! Maar je moet me niet beklagen, Tuomas. Ik zal me wreken, ik zal me wreken, ik ben geslagen en gestompt en mishandeld — maar ik heb een eind hennep-touw in m'n zak, een hennep-touw, dat de koster zelf gevlochten heeft. Als ik em daar niet mee op z'n gezicht sla, dan is het omdat hij nog een hals heeft en ik het touw voor iets anders gebruiken kan. Ha, de koster heeft een hals, ja, een hals — meer zeg ik niet!”

„Misschien weet ik nog wel iets beters,” kwam Eero.

„Laten we van dat eindje touw een vischsnoer maken voor den koster, als dank voor de genoten lessen. Maar waarom doe ik jullie eigenlijk zulk een slecht voorstel — ik weet immers, hoe gezond een flink pak slaag is, daar zijn we het onderweg over eens geworden.”

„Eero kan al spellen, flinke jongen!” spotte Juhani.

„Ja, ik schaam me dat ik op mijn leeftijd nog moet leeren lezen.”

„Op jouw leeftijd? En wij dan?”

„Hij houdt ons voor den gek,” viel Simeon uit.

„Ja, je houdt ons voor den gek, kwajongen die je bent, distel op onzen tarwe-akker, bittere zuurdeesem in Jukola's broederdeeg, jij, stekelvarken, zwijn, ellendeling....”

„Stil, stil, denk om den koster, stil!”

„Vooruit mannen. We breken uit! Wie niet meegaat zal er van lusten!”

„We vluchten, we vluchten,” kwam Tuomas geestdriftig.

„Timo, broeder, wat zeg jij?”

„Ik zeg, Aapo, dat je van een broek geen vest maakt en van een koster geen prost. Laten we zien dat we hier vandaan komen, allemaal. Maar één ding: bedenk, de bijl wordt aan beide zijden geslepen!”

„Wat doe jij, Lauri?”

„Aapo, ik ga van hier naar den Sonnimäki.”

„O, o, jullie wilt niet hooren, al riepen de dooden vanuit hun graven, — blijf, dwazen, die jullie zijn!”

„Nee, we hooren niet, Aapo. Marsch, op weg, jongens. Kom je? Anders — Heer in den hemel — moet ik je om je ooren slaan? Kom je?”

„Ik kom, nog één enkel woord....”

„Hier helpen geen duizend woorden!”

„Zoo is het, Tuomas; nee, al was ieder woord gelijk aan duizend zwaarden!”

„En had ieder zwaard duizend sneden!”

„Duizend vlijmscherpe sneden, goed zoo, Eero! Weg van Marstrand, weg van Sibir, weg van deze vreeselijke woestenij, gelijk zeven kogels uit den loop van een kanon. De kogels en het kanon worden steeds heeter, wit-gloeiend zijn ze, wit gloeiend, aanstonds gaat het schot af. Broeders en bondgenooten, zonen van één moeder! Je hebt gezien hoe hij mijn kuif rond zijn wijsvinger wond en met volle kracht aan mijn haar rukte. Hij rukte, dat de tanden in mijn mond rammelden!”

„Ik hoorde het, de spieren op mijn kaken zwollen van woede,” betuigde Tuomas.

„Ja, ik hoorde Juhani's tanden op elkaar slaan en ik zag de spieren op Tuomas' kaken zwellen. Ontzetting greep mij aan, maar ik dankte God toen ik bedacht, hoe goed een pak slaag doet.”

„Broeder, je bent de jongste, doch steek de lont voor het vuur niet aan, laten mijn ooren dergelijke taal niet meer hooren.”

„Waarom terg je hem, Eero?”

„Eero is ook de oogappel van den koster, Tuomas. Maar wat heb ik hem gedaan, dat hij me zoo dwars moet zitten? Is het een misdad, dat ik langzaam ben van begrip? Zie, de tranen dringen me reeds in de oogen!”

„En wat heb ik dan gedaan, dat men mij zoo ruw bij de haren grijpt? Is het, omdat ik het verstand heb, dat God mij in Zijn wijsheid heeft toebedeeld?”

„Driemaal heeft hij me door mekaar geschud,” kwam Lauri.

„Wij allen hebben de prettigste herinneringen aan dezen tocht. Doe open de deur!”

„Bedenk, dat we achter slot en grendel zitten," waarschuwde Aapo.

„Och wat, die boom breekt af als een riet, maar we hebben immers het raam! Eén slag met m'n rugzak en het ligt aan gruzelementen."

„Nu ben je werkelijk niet meer toerekenbaar!"

„Na twee dagen lang aan m'n kuif getrokken te zijn — wat wil je, Aapo!"

„Goed, maar laten we niet de ruit kapot slaan, laten we liever verstandig praten met den koster," stelde Simeon voor.

„Loop naar den duivel en praat met Beëlzebub zelf. Sla in die ruit, en weg! Voorwaarts met het heele bataljon, riep de kapitein, met den moed der wanhoop!"

„Eero, schuif ook aan dezen kant de knip op de deur."

„Ja, Tuomas. De hoofdboort van de vesting moet gesloten zijn, terwijl het bataljon door de achterpoort wegmarcheert."

„Ik waarschuw jullie voor de laatste maal."

„Daar gaat ie, Aapo. Kijk!"

„O, jij goddelooze, o. . . ."

„Nu is het zoover. De ruit is verbrijzeld."

„Ja, kapot is de ruit, we moeten er uit!" lachte Juhani.

„Zoo gaat het wanneer Jussi z'n knapzak zwaait. Dat was de slag bij Viborg."

„O, wij verdorven schepselen," jammerde Simeon.

„De weg is vrij. Zullen we gaan?"

„Ik volg je, broeder."

„Aapo, de weg is vrij. Kom je?"

„Waarom sta je daar met opgeheven vuist voor me, dwaas die je bent? Ik kom, wat blijft me anders over, nu we eenmaal zoover gegaan zijn!"

„Verdomme!"

„Den knapzak op den rug en het raam uit," riep Tuomas.

„Ik hoor leven in de gang."

„Is dat de koster? Ha, mijn handen jeuken. . . ."

„Kom."

„Het is de koster. Mijn handen jeuken, ik heb nog een appeltje met hem te schillen!"

„Kom mee, Juhani!"

„Opzij, Tuomas, je bent mijn broeder, maar ga opzij!”
„Je zult je handen niet vuil maken aan hem, Juhani. Schiet op, het raam uit. De anderen zijn den moestuin al half door.”

„Laat me los! Waar ben je bang voor? Ik wil hem alleen maar over de knie leggen en de panden van z'n jasje wat optillen en er hem met de vlakke hand van langs geven, en goed ook. Laat me los, broeder, anders barst het hart me uit de borst. Laat me los, je ziet hoe ik zweet.”

„We worden vijanden voor heel ons leven, wanneer je me nu niet gehoorzaamt. Luister naar wat ik zeg, Juhani.”

„Goed, dan gaan we! Maar ik zou nooit toegegeven hebben als ik niet zooveel van je hield, broeder!”

Nu kibbelden ze niet langer; ze sprongen het raam uit en liepen, zoo snel hun beenen hen dragen wilden, het aardappelland van den koster over. Steenen en aardkluiten vlogen weg, en spoedig verdwenen ze achter de anderen in het dichte elzenboschje. Paars van woede drong de koster het vertrek binnen. Hij dreigde met den dikken knuppel en riep de vluchtelingen na met luide, krijschende stem. Vergeefs! De broeders renden aan den anderen kant het boschje uit, draafden een stuk steenigen grond over, vandaar verder door dicht kreupelgewas, voort over de open akkers van de pastorie, tot ze ten slotte het moeras bereikten. Dof gaf de holle bodem het geluid hunner haastende voetstappen terug. Eindelijk stonden ze op den landweg, die onder langs de steile helling van den Sonnimäki loopt. Ze klauterden omhoog over de rolstenen, en toen ze bijna den top bereikt hadden, besloten ze een tijdlang te rusten in de heide. Al spoedig krinkelden de rooksluizen van hun vuur omhoog tusschen de kruinen der boomen.

De plek, waar de broeders hun bivak hadden opgeslagen, lag hoog. Ze zagen het dak van de pastorie, iets hoogerop lag het roodgeverfde huis van den koster.

Het groote kerkdorp breidde zich voor hen uit, met te midden van de dennen de sierlijke, steenen kerk. Verder weg zagen ze een meer met vele holmen. ¹⁾ De hemel was

¹⁾ Kleine eilandjes.

klaar en helder en een noordwestenwind rimpelde het watervlak, het hier en daar opjagend tot licht gekuifde golfjes; zacht wuifde het koren op de akkers, de boomen ruischten, en aan den voet der dennen van Sonnimäki braadden de broeders knollen in hun vlammend vuur.

„We hebben een koninklijk maal,” lachte Juhani.
„En of, een rijk maal,” viel Timo hem bij.
„Vleesch uit onzen ransel en gebraden knollen uit het vuur. Zoo aanstonds zullen ze wel gaar zijn.”

„De wind fluit door de toppen der boomen,
In het dorp ginds droomt mijn liefste haar droomen.”

„Wat een domheid, bij den koster in de kamer te zitten, drie lange, heerlijke dagen.”

„Maar in den hoek te staan, dat was nog niet zoo mis.”

„Maar Eero, beste, kleine Eero, Klein Duimpje, eigenwijze aap die je bent. Ik zal je leeren. In den hoek? Ik zal je mores leeren, bliksemsche rakker!”

„Hou je bedaard, Juhani, luister niet naar hem. Laat hem praten,” suste Tuomas.

„Je pet van je kop als je eet, snotneus.”

„Ja, zet je pet af, wat donder.”

„Ziezoo, nu moet je wel gehoorzamen, hè?”

„Gelijk hebben jullie, maak maar ruzie, maak maar ruzie! Dat de goede God nog eenmaal jullie zielen en jullie verstand moge verlichten,” mengde Simeon er zich in.

„Hij zoekt altijd ruzie, dat stuk ongeluk.”

„En altijd ben ik het ‚kleine kereltje’, het ‚Klein Duimpje’, en altijd hebben jullie het op mij gemunt. Maar ik ben taai, hoor!”

„Jij, jij bent de keffende hond, waarvan ze zongen in het Lied van de Zeven Broeders.”

„Ik bijt van me af, en niet zuinig ook, reken maar.”

„Je bent een en al bitterheid, jij!”

„Mag ik ook even iets zeggen,” kwam Aapo. „Eero bracht daar een gedachte onder woorden, waarin wel eenige waarheid schuilt. Zijn wij er niet zelf schuld aan, dat hij zoo verbitterd is? Laten we niet vergeten, dat we allen kinderen van denzelfden God zijn.”

„Zoo is het,” zei Timo. „Maar nu iets anders. Juhani, hier heb je een knol, zoo zacht als een rijpe aardbei, zet er je tanden in en trek je niets aan van de kletspraatjes van Eero. Hij is jong en onverstandig. Eet, mijn broeder, eet.”

„Ik zal wel eten.”

„Het is alsof we op de bruiloft zijn, hier op deze hoogvlakte, waar de wind zijn lied zingt.”

„Op een hemelsch bruiloftsfeest. Maar we hebben het daar beneden in de hel dan ook meer dan ellendig gehad!”

„Het leven op aarde is beurtelings licht en donker,” meende Timo.

„Zoo is het. Wat zeg jij, Aapo?”

„Ik heb getracht volgens mijn beste weten te handelen, maar tevergeefs. Nu ben ik moe en ik geef het roer van ons levensschip over in de hand van het noodlot. Hier zit ik dan.”

„Ja, hier zitten wij, en beneden aan onze voeten rust de heele wereld. Daar staat het huis van den koster, rood als een hanekam, en ginds tegen de hoogte verheft zich de toren van des Heeren tempel.”

„En aan den voet van dien tempel zullen wij eenmaal zitten,” voorspelde Aapo, „geklonken aan de zwarte schandpaal, opeenhokkend als zeven jonge kraaien op een hek. En we zullen luisteren naar wat de menschen over ons te zeggen hebben, terwijl ze met den vinger naar ons wijzen: ‚Daar zitten de luie Jukola-broeders.’”

„Die dag komt nooit, die dag zal nimmer komen, dat de zeven Jukola-broeders opeenhokken aan den zwarten schandpaal en dat ze de menschen zullen hooren zeggen: ‚Daar zitten de zeven luie Jukola-broeders’, terwijl ze met den vinger naar ons wijzen. Nooit zal die dag komen. Liever hang ik me op, of ga ik tot aan het einde van de wereld, naar het Heinola-bataljon om te exerceeren. ‚Heisa, opzij, gij burgers en boeren!’ Zoo broeders, als we klaar zijn met eten, laten we dan zingen, dat de bergen er van daveren.”

„Laten we liever danken en wat gaan slapen,” stelde Simeon voor.

„Nee, eerst zingen,” vond Juhani. „Eerst zingen. Vooruit Timo, schraap je keel!”

„Dat is al gebeurd.”

„Maar jij, Eero? We zijn toch zeker weer vrienden?”

„Vrienden en broeders.”

„Goed zoo, schraap dan je keel.”

„In orde.”

„En laat nu de menschen hooren, hoe het bosch weergalmt van ons gezang; zet em op, jongens!”

Heisa, opzij, gij burgers en boeren,
Hoog als een berg verheft zich mijn borst.
Trallaralla rallarallarallaaaa!

Op naar Heinola's dreigende schare,
Weg van der meisjes luide gelach, enz. enz.

Hopsa, mijn Rusko, voort rollen de wielen,
Straks zijn wij deel van des Keizers legioenen, enz. enz.

Heisa, opzij, gij burgers en boeren,
Hoog als een berg verheft zich mijn borst, enz. enz.

„Zoo. Wat hebben we het hier goed,” lachte Juhani.

„Maak wat minder lawaai,” vermaande Simeon. „Het lijkt wel of jullie een leger van geesten zijn! Stil, stil, er komen menschen aan.”

„Menschen! Och wat, als je goed kijkt, dan zie je dat het een troep Zigeuners is. Het Rajamäki-regiment!”

Het troepje menschen, dat naderde, was een rondtrekkende zwerversfamilie uit een hut op de moerassen bij Rajamäki, daarom werden ze zoo genoemd. De aanvoerder en vader is de alom bekende Mikko, een gedrongen maar stevige figuur, met op het hoofd een zwarten vilthoed. Hij verkoopt onderweg teer en weet het castreermes behendig te hanteeren. Soms speelt hij viool en dikwijls begeleidt hij op zijn zwart-roode instrument de dansenden, terwijl hij alles drinkt wat men hem aanbiedt.

En Kajsja, z'n vrouw, het driftige wijfje, dat doorlopend snuift, verstaat de kunst van aderlaten. Er zijn niet veel

badhuizen¹⁾ in den omtrek, die zij niet in orde gemaakt heeft om de vrouw des huizes bloed af te nemen. Dan danst Kajsa's mes voor de oogen der patiënte op en neer, terwijl haar mond niet stilstaat en ze, hevig zweetend, telkens weer een snuifje neemt. Maar de geschenken nemen steeds in aantal toe. Hun kinderen trekken mee van dorp tot dorp, van hoeve naar hoeve. Twee kunnen al op eigen beenen loopen en dribbelen vroolijk naast hun ouders. De drie jongsten worden door hun vader en moeder in een vierwielig karretje meegenomen. Kajsa trekt de wagen, Mikko slentert er achteraan. Waar het Rajamäki-regiment verschijnt, komt leven in de brouwerij. Een spotvogel had eens een lang gedicht op ze gemaakt, een schoon gedicht in vele verzen.

Dit was de joelende troep, die den weg onder langs den Sonnimäki-berg naar het kerkdorp afkwam, waar op den top de Jukola-broeders hun vrijheid vierden.

„Heisa, vrienden, alom berucht regiment!”

„Houw doe joe doe, zegt de Engelschman,” groette Timo.

„Kappusivaj, zegt de Rus,” kwam Eero.

„Wat willen jullie daarboven van ons?” schreeuwde Kajsa.

„Dat mamma hier komt en een groote doorn uit Juhani's bruine bil zuigt,” riep Eero terug.

„Mamma zuigt en klopt en wrijft, terwijl pappa er op de maat bij speelt,” lachte Juhani.

„Ik heb maling aan jullie, straatroovers,” brulde Mikko.

„Haha, wil je niet spelen,” treiterde Eero; „laten we dan een vroolijke marsch zingen, jongens!”

„Ja, een vroolijke marsch, terwijl het Rajamäki-regiment voorbij marcheert. Vooruit, Timo en Eero.”

. . . . Ze zongen een paar verzen: hoe het Rajamäki-regiment heuvel op, heuvel af de wereld doortrok, terwijl ze menschen en dieren aderlieten en teer verkochten. Kajsa voorop, den kinderwagen trekkend, met Mikko er achteraan.

---

¹⁾ Bij iedere hoeve is een apart gebouwtje, waarin de menschen dampbaden nemen; ze maken groote steenen gloeiend heet en gooien daarop water, dat dan verdampt. Ze doen dan hun bloed sneller vloeien door de huid met berkenrijs te striemen na iedere rustpoos.

„Zoo is het; een aardig lied,” spotte Juhani.

„Je bent gewaarschuwd, jullie gekken daarboven,” kwam Kajsa driftig. „Wij verdienen op een eerlijke manier den kost, maar jullie zwerven door bosschen en velden als roofers en wilde beesten. Ja, ik tap den menschen bloed af en maak ze weer gezond; en Mikko castreert, zoodat de beeren vet worden, en de ossen en hengsten glanzend en mooi, — hengsten, waar de koning der koningen op rijdt, onthoudt dat, jullie duivelsgebroed!”

„Nog een paar verzen, mannen,” juichte Juhani.

... En ze zongen van Kajsa's mond, die pruimt en pruimt, terwijl ze vroolijk het mes hanteert en moeder Greta een benauwd gezicht trekt als haar bloedzuigers gezet worden. Van de gecasteerde mannetjes-varkens, die samen met de biggen om een hoek van den stal kijken, in voortdurenden angst voor Mikko's mes.

„Een mooi lied, Mikko, dat kun je niet ontkennen.”

„Hou je bek, Juhani, en dadelijk; bedenk dat meester Mikko voor je staat, die eenmaal den hengst van den afgevaardigde voor het ting besneden heeft op een schoon, wit laken, en je zag niet één druppeltje bloed. Daarvoor kreeg hij een volmacht, waar zelfs de keizer van Rome zich voor moet buigen. Die man ben ik!”

„Heisa hei, leve Mikko met z'n wijf, dat tooveren kan.”

„Pas maar op, dat ik jullie niet in wolven omtoover, zooals gebeurd is met dien verwaanden bruiloftsstoet.”

„Wel, ik sta hier nog in mijn eigen broek als de oude Jukola-Jussi, en zoo hoop ik te blijven. En wat jouw tooverij betreft, die is zeker net zooveel waard als je voorspelling van verleden jaar over den ondergang van de wereld, toen je er een heele boel vrouwen toe gebracht hebt, hun man noodeloos om vergiffenis te smeeken voor hun schanddaden.”

„Luister naar wat ik je te voorspellen heb!”

„Jij voorspelt ons een warm badhuis, waar je bij ons bent en ons den nek afsnijdt, denk ik,” kwam Eero overmoedig.

„Maar die wensch van je zal niet in vervulling gaan! Ik ben wel van plan ons badhuis goed warm te stoken als we

thuiskomen, maar m'n adamscostuum laat ik door jou niet schenden."

„Luister, luister! Je badhuis zal in vuur en vlammen opgaan. In vuur en vlammen je hut. In den jammerlijksten toestand zul je door het bosch dwalen, door struikgewas en hakhout, bescherming zoekend voor je halfbevroren lijf. Bloedig zul je eenmaal vechten voor je leven, tegen menschen en tegen de wilde dieren van het woud, om als een stervende haas je vervloekten kop te verbergen tusschen de struiken. Luister naar wat ik je zeg en onthoudt het."

„Scheer je weg, loop naar de hel! Ga naar den koster en toover hem een eeuwige bult in z'n hals," viel Juhani uit.

„Zoodat ie schreeuwt als een mager varken met groote hoektanden, dat in Mikko's klauwen terechtgekomen is."

„Goed zoo, Eero. En de prost, die schijnheilige, glimmende, rijke spekprost, wat moet die hebben, broertje?"

„Dat het hem bij de visitatie net zoo vergaat als den vorigen tolbeambte te Uleåborg, en hij een flinke katterpastei in z'n knapzak mag vinden."

„Precies, een vischpastei, gemaakt van de ingewanden van een kat, een schurftige kat."

„En daarover kan hij dan een strafpredikatie maken voor den eerstvolgenden Zondag, zoo vol van duivel en hel, dat z'n dikke buik barst van kwaadheid."

„Juist, en dan kan de duivel hem te grazen nemen zooals hij altijd prosten en dat soort lui kastijdt."

„En den rijken en machtigen proost bij den rijken man brengen," kwam Eero.

„Zoo, en breng die boodschap met onze groeten nou maar over aan den koster en aan den prost. En dan kun je daarna mij in een wolf omtoveren, zooals je me dreigde!"

„En dan één, die zóó vraatzuchtig is, dat ie het heele Rajamäki-regiment verslindt in één enkelen hap," voegde Eero er aan toe.

„Ja, en je duivelszak erbij."

„En de teer als toespijs."

„Ja, goed zoo, goed zoo," hitste Juhani.

„Ja ja, ik zal den prost en den koster jullie groeten overbrengen," beloofde Kajsa, „en al die onbeschaamdheden zullen jullie duur te staan komen, galgengebloed. Mikko,

geef ze een steen tot afscheid, dat hun kop van hun romp vliegt."

"Hier heb ik een pracht van een rolsteen, Kajsa. Pas op, geitebokken van Peltari. Kom mee, vrouw, dan gaan we."

"Wel verdomd! Hij heeft me bijna geraakt, de ellendeling," viel Juhani uit.

"Ik gooi dien steen terug," riep Eero.

"Ja, doe dat, sla hem z'n hoed van het hoofd!"

"Hou op, jongens, niet gooien," waarschuwde Tuomas.

"Zie je niet, dat er kleine kinderen bij zijn?" voegde Aapo er aan toe.

"Goed, dan niet; ze loopen toch al wat ze kunnen, de grond dreunt er van."

"Ongelukkigen, verdorvenen! Kalmukken en honden!" klaagde Simeon. "Vreedzame lieden kunnen ons niet langer ongehinderd op den landweg voorbijgaan. Roovers!"

"En toch wilde ik hun geen haar krenken," betuigde Juhani. "Zie je, als een man driftig wordt en het bloed door zijn aderen jaagt, zoodat hij over heel zijn heerlijke lichaam rilt en huivert, dan — och, je begrijpt het wel. Twee dagen en twee nachten heeft de jongen opgesloten gezeten. Maar wel heb ik den koster een vriendelijke boodschap gestuurd om m'n gemoed te luchten."

"En een nog mooiere boodschap aan den prost. Van die groeten zouden we wel eens spijt kunnen hebben," profeteerde Aapo.

"Heisa, opzij, gij burgers en boeren! — Het leven, het leven van den jongen man is als de bruisende, wuivende, donderende steppe. Hier verheffen zich de steile gebergten van den Impivaara, en in het Zuidwesten ligt het kerkdorp, en ginds spiegelen zich nieuwe meren, aan den einder in de eeuwige verten. Daar zie ik de drie Kolistime-meren.

„Ik weet me geen raad, ik weet me geen raad,
Ik denk maar, dat ik me ga verdrinken.
Mijn liefste is boos, mijn liefste is kwaad,
Zij raast en zij bijt, zij bijt en zij raast.”

„Buiten op het meer zit dikwijls de koster met een hengel in de hand. O, als hij daar nu voorovergebogen zat, en ik

was een windvlaag, zoo sterk, een stormwind vanuit het Zuidwesten, dan wist ik wel waar ik heen stormde met bulderende vaart, dan lag dra de boot van den koster met de kiel naar boven gekeerd in het meer."

"Foei, schaam je, Juhani; wat een zondige wenschen!"

"Simeon, ik zóu het doen, ik zou de boot omblazen, dat er op de plaats zelve een kokende draaikolk achterbleef."

"Dat de koster tot gebraden wolfsbout worde!"

"Ja, Timo; ik zou hem in den wolfskuil blazen en zelf juichend langs den rand loopen."

"Jawel, de vos, die den beer dooden wilde, wist hem in den kuil te lokken," kwam Aapo. „Luidkeels lachend wandelt hij, al spottend, rond het gapende gat. Dan klimt hij op den rug van een lynx, die hem tot boven in den top van een dichtbij staanden hoogen den draagt. Nu begint de vos van blijdschap te zingen. Hij roept de winden uit alle vier de windstreken aan en vraagt ze, zijn zang te begeleiden met als snaren voor het instrument de takken van den den. En daar komen ze: de oostenwind, de westenwind, de zuidenwind. De takken kraken en buigen. Ten slotte komt ook de sterke noordenwind, en werkt zich al bulderend door het zwarte, dichte woud. Wanhopig zwaait de groote den heen en weer, hij beeft en siddert en ten laatste breekt hij af, valt dwars over den berenkuil en slingert den vos regelrecht tusschen de voorpooten van den beer."

"Verduiveld, en verder?" vroeg Timo ademloos.

"Dat kun je je wel voorstellen. De beer pakt den vos in z'n kraag en schudt hem heen en weer, dat z'n tanden klappe- ren," kwam Juhani. „Net zooals de koster met mij deed. — Maar ik begrijp wel wat Aapo bedoelt. Hij wil mij herinneren aan het spreekwoord: wie een kuil graaft voor een ander, valt er zelf in. Best — en tóch wil ik den koster graag in den wolfskuil zien!"

"Wel, ik heb er ook niets op tegen, den koster op z'n achterste in den kuil te zien vallen. Maar ik zou hem niet lang in dat benauwde gat laten martelen. Twee uur, twee uur is genoeg. Verder zou hij in vrede mogen leven, als hij maar zorgt uit mijn handen te blijven! Maar weet je wat me verwondert, dat jullie geloof hechten aan die onnoozele verhaaltjes van den vos en den beer. Een vos kan toch immers

niet praten, laat staan de winden bijeenroepen uit alle vier de windstreken. Jullie gelooven dat, maar ik blijf erbij, dat het gelogen is."

"Nu ja, we weten allemaal dat Timo niet zoo heel erg snugger is!"

"Voor mijn part, maar met dat hoofd trek ik de wereld door, even eervol als jij of een ander mans- of vrouwspersoon."

"Timo heeft geen begrip van gelijkenissen," meende Aapo.

"De stumper begrijpt heelemaal niets. Kijk es, ik zal je de zaak uitleggen: Dat met den vos en den beer gebeurde in den tijd, dat alle dieren, ja, zelfs alle boomen konden spreken, zooals het in het Oude Testament staat. En dat heb ik gehoord van onzen blinden oom, toen hij nog leefde."

"Nu begrijp zelfs jij de legende en den zin ervan niet."

"En toch verwijt de pot den ketel, dat hij zwart ziet!"

"Ik geloof, dat jij wilt opscheppen met je wijsheid, hè? Maar ik dank God dat ik niet zoo dom ben als jij, broertje."

"Ook best. Ik kan het geen ongeluk vinden."

"Timo, doe zooals de kommies vroeger gedaan heeft," raadde Eero. "Sla je op de borst, dan kunnen we zien wie van jullie als nummer één hier vandaan gaat."

"Au, trekt de kleine Eero het zich ook aan, de kommies in eigen persoon?"

"Ja, en precies op de zwakste plek trof het den hoofdambtenaar bij de douane, den kleinen Zakeus."

"Ik heb maling aan jouw Zakeussen en zwakste plekken, ik ga slapen. Met m'n rug naar jullie toe ga ik slapen. Maar, de hemel sta ons bij, . . . we hebben ons kamp opgeslagen op een slechte plaats."

"Hoe dat zoo," vroeg Aapo.

"Daar ligt immers de betooverde, verschrikkelijke steen, die altijd zoo bedroefd antwoord geeft wanneer de kerkklokken luiden. Zie, de oogen staren ons onafgewend aan. Ik word bang. Laat ons in Godsnaam hier vandaan gaan."

"We blijven rustig zitten," meende Timo.

"Maar de boschgeest is hier in de buurt niet voor de poes," zuchtte Juhani.

"Hij doet alleen degenen, die vloeken en zich op andere

wijze goddeloos gedragen, kwaad," wist Aapo te vertellen. „Daarom moeten jullie daarmee ophouden. Maar de sage van den steen is al heel oud, heel oud."

„Wil je ze ons vertellen?" vroeg Lauri.

„Laten we den steen eerst eens goed bekijken en de figuren daarop. Het is alsof er vier glanzende, gouden stippen op zijn. Dat zijn de stralende oogen van de twee gelieven. De eene is een schoone maagd, de ander is een knappe jongeling, en hun beeltenis ziet men ook in den steen gegrift. Knijp je oogen maar bijna toe en kijk goed. Dan zie je hoe ze elkaar teeder omarmd houden. Maar daar beneden, aan de voeten van de jonge menschen, ligt een oude man ineengedoken, doorboord door een zwaard."

„Precies zooals je zegt," stemde Timo toe.

„Iets dergelijks zie ik ook," meende Lauri. „Vertel ons de geschiedenis, Aapo."

En Aapo vertelde:

„In den ouden tijd stond hier dichtbij een prachtige burcht, waarvan de Heer een rijk en machtig man was. Hij had een stiefdochter, wier moeder gestorven was. Het meisje was blond en teer, en schoon als de morgen. Een jongeling beminde de jeugdige jonkvrouw, maar beiden werden door den wreeden burchtheer, in wiens hart de liefde nimmer haar intrede had gedaan, gehaat. Ook de jonkvrouw beminde den edelen jongeling en zij ontmoetten elkander dikwijls in het geheim op de heide, waar ze elkaar juist aan den voet van den grooten steen plachten te vinden. Maar ten laatste kreeg de stiefvader kennis van het heimelijk verbond der jonge menschen. Hij fluisterde de jonkvrouw een afschuwelijken eed in het oor: ‚Mijn dochter', zei hij, ‚pas op dat ik jullie niet zie, wanneer je elkaar omhelst in het nacht-donkere bosch: want weet, dat mijn zwaard je beiden ten doode zal wijden. Dat zweer ik bij mijn ziel en zaligheid.' Zoo sprak hij, en de jonkvrouw verbleekte, toen ze den vreeselijken eed hoorde. Doch ze vergat haar hartsvriend niet, neen, haar liefde werd grooter en sterker.

Het was een stille zomernacht. Een vaag vermoeden rees in de borst der jonkvrouw, dat de jongeling over de heide liep en op haar, zijn liefste, wachtte. Toen zij meende,

dat eindelijk ieder in de burcht sliep, begaf zij zich naar buiten. Gelijk een spook sloop ze, in haar groote sjaal gehuld, van de burcht weg, het bosch in; haar blauwe sluier woei achter haar aan toen ze tusschen het bedauwde struikgewas verdween.

Doch niet allen sliepen, aan het venster stond de strenge burchtheer en zag de jonkvrouw na, toen zij als een schaduw van den nacht wegvluchtte. Nu gordde hij zijn zwaard om, greep zijn speer en ijldde haar na: een bloeddorstig roofdier op jacht naar het zachte lam.

Naar adem hijgend haastte het meisje zich de steile helling op en ontmoette haar vriend bij deze grauwe rots. Zoo stonden zij bijeen in teedere omhelzing en fluisterden woorden van liefde in dit uur van zaligheid. Zij waren niet langer op de aarde, hun zielen verwijlden daarboven op de bloeiende weiden van den hemel. Aldus verliep geruimen tijd.

Eensklaps doorboorde de wreede burchtheer de linkerzijde der jonkvrouw met zijn speer, waarvan de punt door des jongelings rug naar buiten trad en hen beiden in den dood samenbond. Zij zonken neer op den steen. Hun bloed vloaide, tot één stroom vereend, bij de helling omlaag en kleurde de kelken der bloemen rood. Zoo zaten zij in eeuwigdurende omhelzing op de rots. Als vier gouden sterren straalden hun oogen verheerlijkt den machtigen burchtheer tegen, die verbaasd dit wondere, stille schouwspel uit het doodenrijk aanzag. Plotseling barstte een hevig onweder los. Bliksemstralen doorkliefdten de lucht, de donder rolde, en in het bleek-groene licht der bliksemschichten glansden de oogen der jonge gelieven van gelukzaligheid, als vier vurige vlammen in de heilige hemelzalen. Machtig greep dit gezicht den burchtheer aan, terwijl het bloed zijner slachtoffers langzaam als een beek voortvloaide in den bij tijden fel verlichten nacht. Zijn hart werd week, week voor de eerste maal in zijn leven; strak en somber staarde hij, van diep berouw vervuld, naar den stralenden blik der stervenden. Wanneer de bliksem langs het dreigende zwerk joeg en het heelal sidderde en beefde, beefde ook zijn hart. Van alle kanten vielen de machten der vernieling op hem aan, een verstikkende angst klemde hem de keel toe en maakte zich meester van zijn ziel.

Nog eenmaal zag hij naar de jonge gelieven. Doch weer ontmoette hij dienzelfden gloeienden, zaligen blik, die — zij het ook doffer wordend — hem glimlachend tegen- glansde. Nu kruiste hij de armen over de borst. Strak staarde hij naar het Oosten, en langen tijd stond hij zoo onbeweeg'lijk in den duisteren nacht. Maar eindelijk zette zijn borst zich uit en deed hij een langen, klagenden kreet hooren, welke de echo ver over de landen droeg. Stil bleef hij staan, luisterend, lang nadat de laatste klank verstorven was. Toen riep hij opnieuw. Hij breidde de armen wijd uit naar het Oosten en stiet wederom een verschrikkelijken, hartverscheurenden kreet uit; lang rolde de echo over de landen en gespannen luisterde hij naar den van berg tot berg weerkerenden klank. Maar ten laatste vernam hij de bevende stem niet meer, het onweer dreef weg, de donder verstomde en de oogen der minnenden straalden niet langer. Slechts een zware regen suisde zuchtend door de boomen van het woud. Als uit een droom ontwakend, richtte de burchtheer zich hoog op. Hij trok zijn zwaard uit de schede, doorboorde zijn borst en viel dood neer aan de voeten der jongelieden. Nog eenmaal verlichtte een bliksemschicht den hemel. Nog eenmaal dreunde de machtige stem van den donder en deed het heelal sidderen, doch spoedig daarop heerschte de diepste vrede. Het werd ochtend en men vond de dooden aan den voet van den grauwen steen. Men droeg hen weg en begroef hen naast elkaar. Maar tot vandaag den dag staat in den rotswand hun beeltenis gegrift. Daar ziet men de jonge menschen in innige omhelzing, en onder hen een somberen, baardigen man, geknield. En vier wondere stippen stralen dag en nacht als gouden punten in zegevierende herinnering aan de brekende, verheerlijkte oogen der gelieven. Een machtige bliksemstraal, zegt de sage, etste dit beeld in de rots. Maar gelijk zij nu hier te zien zijn, zitten de jonkvrouw en de jongeling op kussens in het paradijs en zooals de man hier op de knieën voorover ligt, zoo wringt zich de voormalige slotheer op de pijnbank in hellevlammen. Wanneer de kerkklokken luiden, spitst hij de ooren en luistert naar de echo van den steen. Doch die antwoordt slechts met een droefgeestig geluid. Maar eenmaal zal men van den steen

een zachte, blijde echo vernemen, en dan is het uur der verzoening geslagen en heeft de oude man boete gedaan. Dan is ook het einde der wereld nabij. Daarom luistert het volk altijd, bevend van angst, naar dien echo wanneer de kerkklokken luiden. Wel gunnen zij den zondaar het uur zijner verlossing, maar vol vreeze denken zij aan den Dag des Oordeels."

Dit was de sage, die Aapo zijn broeders vertelde op den Sonnimäki-berg.

"Tjonge jonge," zuchtte Timo, „ik zou niet graag in dien vrijer z'n schoenen staan. Die zal moeten branden tot aan den Dag des Oordeels. O-o-o-o!"

„Pas jij maar op, dat de Hoorn jou niet op dit eigen oogenblik roept," kwam Simeon.

„Wees maar niet benauwd, dat de Dag des Oordeels nabij is," lachte Eero. „Zoolang er nog heidenen op aarde zijn, loopt het zoo'n vaart niet. En hier zitten goddank welgeteld zeven heidenen in den schoot der christenheid, zeven heidenen. Zoo zie je, dat we toch altijd nog ergens goed voor zijn. Wij, we zijn de hoeksteen der wereld."

„Jij, een mooie hoeksteen ben je, zes duim lang!" plaagde Juhani.

„Eero, je beeft en rilt, je beeft en rilt als een duivel op den dag, waar je den spot mee drijft."

„Hij drijft er niet den spot mee, daar sta ik je borg voor," koos Timo partij voor z'n jongsten broer. „O-o-o. Wat een ellende, wat een gewezen tandengeknars. Twee omwentelingen hebben reeds plaatsgevonden, de derde staat voor de deur; dan zal het groote Zaligheidsteeken aan den hemel verschijnen en zal de wereld in rook en damp opgaan gelijk een droog stuk berkenschors. Dan loeit het vee in de stallen, dan knorren en schreeuwen de varkens in hun eigen mest. O, wat een jammer, jongens. O-o-o! Twee omwentelingen zijn er al geweest en de derde staat voor de deur, zooals onze blinde oom zei."

„Ja, laten wij aan dien dag denken!"

„Broeders, broeders, hou op!" riep Juhani uit. „Je beneemt een mensch het laatste restje moed. Kom, we gaan slapen!"

Zoo praatten zij, doch langzamerhand verstilde het gesprek; de een voor, de ander na, sliep in. Simeon bleef lang wakker, gebogen zittend aan den voet van een den. Ingespannen dacht hij na over den Dag des Oordeels en over de laatste uren der wereld; zijn roodgerande oogen brandden met koortsigen glans, terwijl een donkere blos zijn ruwe wangen kleurde. Eindelijk sliep ook hij; nu sluimerden ze allen rondom het vuur, dat nog een tijdlang vlamde om ten laatste doovend ineen te storten.

Het werd avond en het werd nacht. De lucht was warm en drukkend, in het Noordwesten werd de hemel van tijd tot tijd verlicht door een opkomend zwaar onweder. Snel, als met de vleugelen van den adelaar, naderde het noodweer, vuur slingerde het uit zijn schoot en stak de hooischoor van de pastorie in brand, waaruit de vlammen al ras hoog oplaaiden. De klokken begonnen te luiden, het heele dorp ontwaakte tot leven. Van alle kanten stormden de menschen op het razende vuur toe. Mannen en vrouwen renden er heen, maar vergeefs. Met onheilspellende pracht brandde de schoor, de hemelrand werd rood geverfd door den vuurgloed. — Nu wierp het noodweer zich op Sonnimäki, waar de broeders in diepen slaap lagen, snurkend dat de grond er van dreunde. Ineens worden zij wakker door een ontzettenden slag, zóó zijn ze van hun leven nog niet geschrokken! De bliksemschichten doorklieven het zwerk, meteen gevolgd door een donderenden slag. Ontzet rijzen ze overeind, slaapdrunken. De sombere sage en de voorspelling van den Dag des Oordeels spelen hun door de gedachten, terwijl de natuur om hen heen raast en tiert in den verschrikkelijken nacht, die door bliksemstralen en door den fellen brand in het dorp wordt verlicht. Onder luide kreten en hartverscheurend gejammer vliegen ze overeind. De haren rijzen hun te berge, en met wijd opengesperde oogen staren ze elkaar een oogenblik aan. „Dit is de Dag des Oordeels!” barstte Simeon los.

„Waar zijn we, waar zijn we?” kreet Juhani.

„Nu is het met ons gedaan!”

„De Heer zij ons genadig!”

„Verschrikkelijk, verschrikkelijk,” steunde Aapo.

„Verschrikkelijk.”

„God beware ons, armen!”
 „Luiden de klokken al?” vroeg Simeon.
 „En de steen zingt en danst!”
 „De hemelsche klokken, zij luiden.”
 „Mijn krachten ontzinken me.”
 „Ja ja, het einde is nabij.”
 „Help ons, sta ons bij in Uw goedertierenheid, zij ons genadig!” bad Juhani.
 „Wat een ellende!” kwam Aapo zuchtend.
 „Tuomas, hou vast de slip van m'n jas! Hi ha!”
 „Hi ha! Daar gaan we, daar gaan we!”
 „Tuomas, mijn broeder in Christus!”
 „Hier ben ik, Juhani, wat wil je?”
 „Bid tot God!”
 „Ja, als je dat kunt. . . .”
 „Bid tot God, Timo, bid tot God, als je kunt.”
 „Ik zal het probeeren.”
 „Vlug, vlug!”
 „O Heere, Heere. Groot is de nood. O, Bethlehems genadestoele. . . . Wat zegt Lauri?”
 „Ik weet niet wat ik zeggen moet.”
 „Een ellende. Een ellende en jammer, grenzenloos. En toch geloof ik niet, dat dit het einde is,” meende Juhani.
 „Och, hadden wij nog slechts één dag, één enkelen dag!” kreunde Simeon.
 „Of een week! Eén kostbare week! Maar wat moet ik denken van dat vreeselijke vuur en dien onrustigen roep der klokken?” vroeg Juhani.
 „Menschenlief, er is brand!”
 „Dat klopt, Aapo. En de alarmklok luidt.”
 „De schuur van de pastorie staat in brand.”
 „Laat branden, al waren het duizend schuren, als de aarde zelve maar blijft bestaan, en wij, haar zeven zondige zonen! God zegene ons. Mijn heele lichaam drijft van het koude zweet.”
 „Ook ik sta te trillen op m'n beenen,” gaf Timo toe.
 „Een beangstigend schouwspel.”
 „Zoo straft God ons voor onze zonden.”
 „Zoo is het. Waarom hebben we ook dat schandelijke vers gezongen van het Rajamäki-regiment,” klaagde Juhani.

„Jullie hebben Kaisa en Mikko bespot,” verweet Simeon.
„Ja, dat is waar. God zegene ze. God zegene ze allen, zelfs den koster.”

„God verhoort ons gebed.”

„Laten we maken, dat we weggomen van deze onheilspellende plaats,” stelde Juhani voor. „Als in de diepte van den afgrond zien wij den brand voor ons, en de oogen in den steen staren ons zoo bedroefd aan. Het was juist dat verhaal van Aapo, over die kattenoogen, dat ons kippevel bezorgde. Laten we vluchten. Maar vergeet je rugzak niet en je a-b-c-boek. Voort, broeders! Gaan we naar Tammisto-Kyösti, naar Kyösti, met Gods hulp. En vandaar morgen naar huis, wanneer we nog leven. Laten we gaan! Nu dadelijk!”

„Maar aanstonds zal het beginnen te regenen en we zullen zoo nat worden als een verzopen kat,” kwam Lauri.

„Dan regent het maar. We hebben immers uitstel gekregen. Kom!”

Met haastige schreden spoedden zij zich voort, de een achter den ander. Dra vonden ze den weg terug en sloegen de richting in van de Tammisto-hoeve. Onder bliksem en donder, waarvan de hemelen den echo weerkaatsten, gingen zij een tijdlang voort, tot de regen in stroomen op hen neerviel. Nu zetten ze het op een draven, naar den Kulomäki-den. De boom was alom bekend om zijn hoogte en zijn machtige kruin, en daar hij vlak aan den weg stond, bood hij menigen voetganger bij regen beschutting. Lang zaten de broeders bijeen aan den voet van den boom en luisterden naar het suizen in de zware takken. Maar toen het weer opklaarde, hervatten ze hun tocht. Het oproer in de natuur bedaarde, de wind ging liggen, de wolken dreven weg en bleek steeg de maan boven de toppen der boomen. Rustig trokken de broeders nu verder langs den drassigen weg.

„Ik heb er dikwijls over nagedacht, wat de donder eigenlijk is met zijn bliksem en zijn rumoer,” begon Tuomas.

„Onze blinde oom meende, dat hij het gevolg is van zand, dat door den wervelstorm de lucht ingeslingerd wordt en

dat tusschen de wolkenmassa's blijft vastzitten," merkte Aapo op.

„Hoe kan dat dan?"

„Maar een kind maakt zich zoo z'n eigen voorstelling," kwam Juhani. „Toen ik een kleine jongen was, dacht ik: Wanneer het dondert, rijdt God met woest geweld over de steenige wegen van den hemel, dat de vonken wegspatten onder de met ijzer bekleede wagenwielen. Ha ha. Een kind heeft kinderlijke gedachten."

„En ik dan," lachte Timo. „Ik dacht ook iets dergelijks, wanneer ik in m'n korte hemd als armzalig Klein-Duimpje voortstropelde over den weg. God ploegt Zijn akker, dacht ik. Hij ploegt en Hij ranselt het paard en de zweep slaat vonken uit de ronde dijen van den ruigen hengst, zooals je het zelf wel hoort knisteren wanneer je een dik paard over de flanken strijkt. Zoo dacht ik."

„Zooals ik als kind dacht, denk ik ook nu," zeide Simeon: „De bliksem van den hemel en de donder verkondigen Gods boosheid over de wereld, daar de zonden der menschen groot zijn en ontelbaar gelijk de korrels zand op den bodem der zee."

„Wel wordt er hier op aarde veel gezondigd," stemde Juhani toe, „maar voorwaar, de zondaar moet reeds in dit leven boeten, en niet zuinig ook. Denk maar aan onze schoolreis, jongens, en aan wat we hebben moeten uitstaan. De koster heeft me aan m'n haren getrokken als een havik. Nog tril ik van woede wanneer ik daaraan denk."

Nu naderden zij de Tammisto-hoeve. Zij gingen van den landweg af en togen waardig naar de hofstede, waar Kyösti spoedig slaapplaatsen voor hen in orde maakte voor den nacht. Deze Kyösti was een man, sterk en zwaar als een den, en eenige zoon. Toch weigerde hij te trouwen, hij versmaadde den huwelijken staat, hij wilde voor zichzelf leven. Een tijdlang was hij als een bezetene door de dorpen rondom getrokken, hij had gepredikt en den heilstaat verkondigd, en het was door het vele denken over deze zaken, dat hij in dien toestand geraakt was. Maar toen zijn verstand eindelijk helder werd, was hij verder weer dezelfde als vroeger, alleen met dit verschil, dat hij nooit meer

lachte. En het merkwaardige deed zich voor dat hij vanaf dien dag de Jukola-broeders tot zijn beste vrienden rekende, hoewel hij ze vóór dien nauwelijks gekend had. Bij dezen man traden de broeders nu binnen om onderdak voor den nacht te vinden.